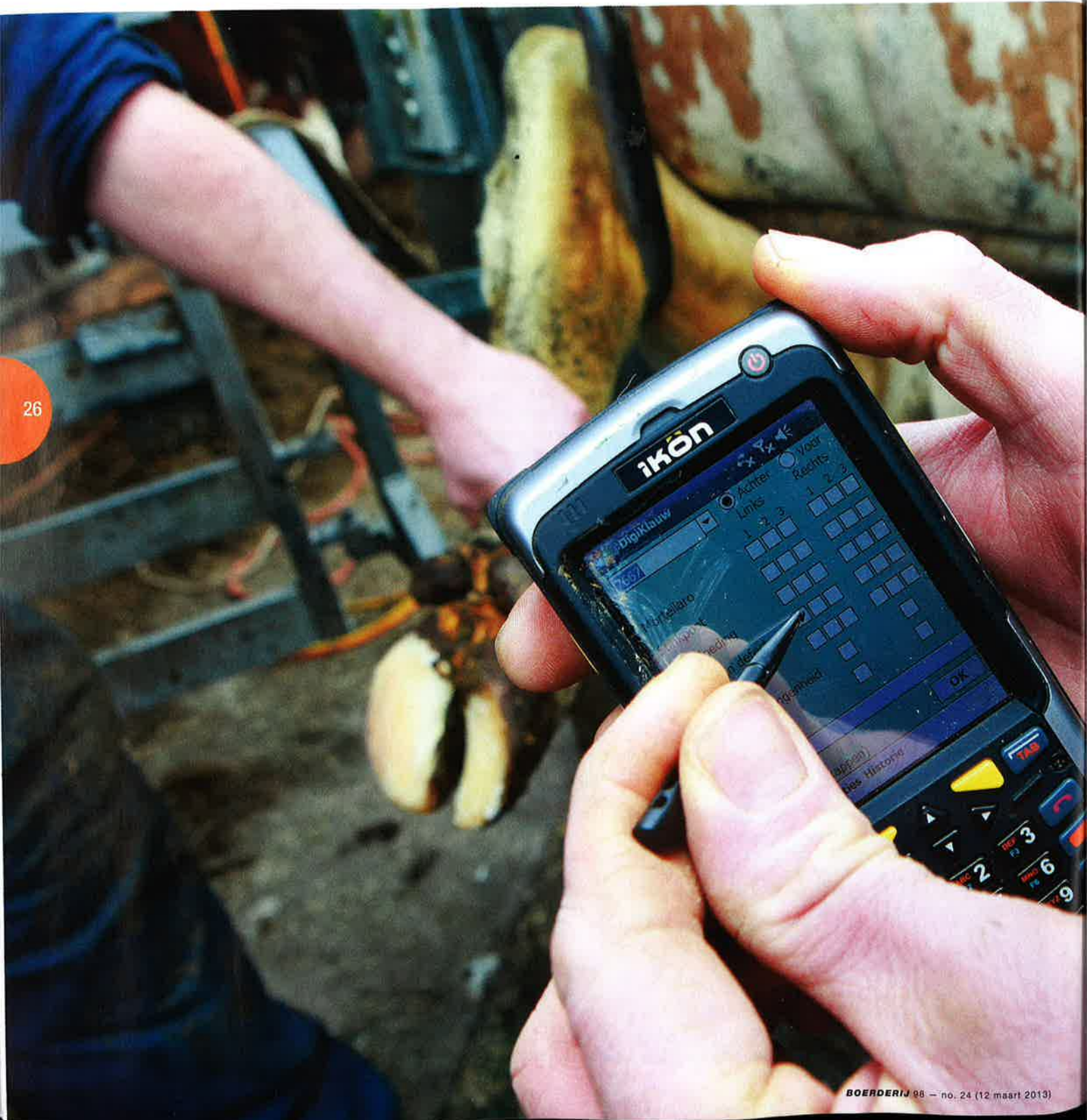

Welzijnsdoelen

Veehouders moeten problemen willen oplossen

nog ver weg

FrieslandCampina wil het percentage mastitis en kreupele koeien tot 2020 verlagen. Sectorbreed een ambitieus streven met **hobbels op de weg**.

FRIESLANDCAMPINA wil dat het percentage zichtbaar kreupele koeien in 2020 van 25 naar 10 procent is gedaald. Het aantal mastitisgevallen moet in dezelfde periode van 28 naar 15 procent. Adviseurs van melkveehouders vinden deze streefwaarden nodig, maar realisatie hiervan op alle melkveebedrijven is in 2020 niet realistisch (zie kader: *Erg ambitieuze doelstellingen*).

Elk jaar krijgt 28 procent van de melkkoeien mastitis. Om de levensduur van koeien te verlengen en rendement op bedrijven te verhogen, moet het percentage omlaag. Volgens Theo Lam, hoogleraar mastitismanagement en voormalig projectleider van het Uiergezondheidscentrum Nederland (UGCN), is dat lastig. Veehouders moeten tegelijkertijd ook een lager antibioticumgebruik en een langere levensduur van melkkoeien bereiken. Dat zijn doelen van de Duurzame Zuivelketen, een initiatief van de Nederlandse Zuivel Organisatie en LTO Nederland.

Uit het onderzoek 'Selectief droogzetten' van het UGCN en de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) blijkt dat klinische (zichtbare) mastitis ook bij laagcelgetalkoeien 1,7 keer vaker voorkomt als ze ➔

De klauwverzorger legt met een pda de klauwaandoeningen direct vast. Deze kennis helpt de klauwgezondheid te verbeteren. FOTO: HENK RISWICK

Streefwaarden niet voor alle veehouders

Streefwaarden voor mastitis en kreupelheid worden nu alleen ingevoerd bij FrieslandCampina. Zij worden niet van toepassing voor alle zuivelbedrijven. Daar leek het wel op. Uitspraken van de NVWA en een ambtelijk rapport van de Europese Commissie duiden op een sectorbrede toepassing van de streefwaarden, zoals *Boerderij Weekend* 15 februari berichtte. "De in het EU-rapport genoemde streefwaarden zijn voor de Duurzame Zuivelketen niet aan de orde", zegt de woordvoerder van de Ne-

derlandse Zuivel Organisatie (NZO) namens de stuurgroep Duurzame Zuivelketen.

Het rapport van een EU-auditcommissie die in mei 2012 een inspectiebezoek aan Nederland bracht, vermeldt getalmatige streefwaarden als doelstelling van de Nederlandse zuivelindustrie. De NZO verbaast zich hierover. Toch had de NZO daar volgens de NVWA zelf de hand in. Rolando Montessori, toen secretaris van de stuurgroep Duurzame Zuivelketen, gaf een presentatie over duurzame veehou-

derij. Montessori ontkent dat hij de bron is van de waarden. Zijn presentatie, aan *Boerderij* ter beschikking gesteld, vermeldt 'een sterke reductie' van mastitis en kreupelheid als doel. Omdat hij niet meer bij de NZO werkt laat hij de toelichting over aan de NZO-woordvoerder. Die vermoedt dat de EU-ambtenaren wat zaken hebben verhaspeld. "Toen de delegatie op bezoek was had FrieslandCampina de waarden al bekendgemaakt. Mogelijk is geconcludeerd dat die voor de gehele zuivelindustrie gaan gelden."

niet zijn drooggezet met een antibioticum. Als veehouders droogzetantibiotica minder gebruiken, neemt het aantal koeien met klinische en subklinische mastitis toe. Om de levensduur te verlengen, houden veehouders koeien langer aan, waardoor mastitiskoeien ook langer blijven lopen.

Er zijn veehouders die het tankcelgetal structureel lager dan 100 houden en minder dan 10 procent kli-

nische mastitis hebben. "Het kan dus, maar het gebeurt alleen als melkveehouders voldoende motivatie hebben om de uiergezondheid daadwerkelijk te verbeteren", zegt Lam. De voorlopers scoren beter op goed uiergezondheidsmanagement (zie kader: *Maatregelen voor minder mastitis*). Ook op deze bedrijven zorgen droogzetantibiotica voor vermindering van mastitis. Heeft selectief droogzetten toe-

'Individueel behandelen tegen mortellaro werkt'

Klauwbekapper Hans Hellings heeft een hekel aan vuile voetbaden die hun werk niet doen. Daarom adviseerde hij Frank en Loes Verhoeven om de koeien met mortellaro individueel te behandelen.

Sinds anderhalf jaar is in de stal geen voetbad meer. "Dat gaat prima, als je probleemkoeien voldoende in de gaten houdt", zegt Frank Verhoeven, die sinds 2011 deelneemt aan het project Grip op klauwen.

Samen met klauwbekapper, dierenarts

en eerst geïnventariseerd welke klauwproblemen er waren. "Mortellaro bleek het grootste probleem en is eerst aangepakt", zegt dieren-

arts Stef van Roessel van Diergeneeskundig Centrum Oisterwijk. In overleg met Hellings is besloten om acht koeien met ernstige mor-

tellaro individueel te behandelen met formale- en oxytetraspray. Zes weken later zijn ze gecontroleerd en zo nodig opnieuw behandeld. Daardoor nam het mortellaroprobleem af. Uit de nulmeting bleek dat ook een paar koeien witte lijndefect, een zoolbloeding of zoolzweer hadden.

In 2011 verhuisden de koeien naar de nieuwe ligboxenstal. Door de lagere bezetting nam de klauwbelastings af. "Bij de tweede koppelbehandeling was de score op alle aandoeningen duidelijk

verbeterd", aldus Hellings en Van Roessel.

Verhoeven is voorzichtig positief over de resultaten. "Het aantal koeien met mortellaro schommelt en is sterk afhankelijk van het seizoen en de ruwvoer kwaliteit." Het begeleidingsteam kijkt of er een relatie is tussen conditiescore, voeropname en niet-zichtbare (score 1 en 2) klauwproblemen. "Het kan helpen om klauwen van koeien met een mindere conditie vaker te controleren en de voeding van te schrale koeien rondom afkalven aan te passen."

Naam: Frank Verhoeven (39). **Woonplaats:** Udenhout (N.-Br.). **Bedrijf:** met echtgenote Loes 85 melkkoeien, rjg 8.500 kg melk. FOTO: HENK RISWICK

Bij laagcelgetaldieren is droogzetten met alleen een teatsealer (orbeseal) ook voldoende om nieuwe mastititgevallen te voorkomen. FOTO: HANS PRINSEN

komt? Ja, zonder antibiotica vaarzen met een celgetal lager dan 150.000 en koeien met minder dan 50.000 cellen per milliliter droogzetten heeft weinig invloed op het ontstaan van mastitis.

Klauwgezondheid onderschat

Als koeien kreupel lopen (score 3), zijn veehouders eigenlijk al te laat met ingrijpen. Zij onderschatten

Voorlopers scoren beter op een goed uiergezondheidsmanagement

met name de lichte en matige klauwaandoeningen (score 1 en 2), omdat deze niet van invloed zijn op het gedrag van koeien in de stal. Uit onderzoek blijkt dat 80 procent van de koeien wel eens een klauwaandoening heeft, waarvan 25 tot 33 procent verschijnselen van kreupelheid toont.

Voor een betere klauwgezondheid is een omslag nodig van symptoombestrijding naar een preventieve aanpak. Om het percentage kreupele koeien met 15 procentpunt te verlagen, is het nodig dat klauwverzorgers de lichte en matige klauwaandoeningen in een vroeg stadium ontdekken, vastleggen en gericht aanpakken voor ze tot kreupelheid leiden.

Er zijn echter nog te weinig melkveehouders met

Erg ambitieuze doelstellingen

Enkele deskundigen geven antwoord op de vraag of zij de streefwaarden realistisch vinden. De uitspraak 'erg ambitieus' overheerst.

Technisch specialist rundvee bij ForFarmers-Hendrix **Gerrit Meulenaar**: "De streefwaarden zijn erg ambitieus; een goede uier- en klauwgezondheid levert veehouders echter ook een goed imago, veel geld en gemak op. Meer bewustwording, huisvesten in ruimere stallen met diepstrooiselboxen en goede bedding en preventief werken op koppelniveau volgens protocollen gaat veel helpen."

GD-dierenarts en specialist klauwgezondheid **Menno Holzhauser**: "10 procent minder kreupele koeien moet voor ieder melkveebedrijf haalbaar zijn. Regelmatig koppels aandoeningen in Digi-klauw door de klauwverzorgers, inventarisatie van risicofactoren en gerichte advisering van de veehouder gaan hier sterk aan bijdragen."

Theo Lam, hoogleraar mastitismanagement: "Bijna een halvering van het percentage mastitis is wel heel erg ambitieus.

Veehouders moeten ook aan de slag met andere duurzame doelen. Als ze daarom koeien selectief droogzetten en probleemkoeien minder snel afvoeren neemt mastitis eerder toe dan af."

Dierenarts **Stef van Roessel** van Diergeneeskundig Centrum Oostervijk en begeleider project Grip op klauwen: "Of we in 2020 15-procentpunt minder kreupele koeien hebben, is zeer de vraag. Ik verwacht wel dat we stappen in de goede richting zetten. Het verbeteren van de klauwgezondheid vergt lange adem en veehouders moeten er veel energie in willen steken. Ze moeten niet wachten tot koeien kreupel zijn, maar dieren met lichte en matige klauwafwijkingen direct behandelen om ergere aandoeningen te voorkomen."

Christian Scherpenzeel, GD-dierenarts uiergezondheid: "Op individuele bedrijven is het haalbaar om het percentage klinische mastitis te verlagen van 28 naar 15 procent. Een verlaging naar 15 procent voor alle melkveebedrijven is minder eenvoudig, want dat vraagt een gedragsverandering van alle melkvee-

houders. Als veehouders gedreven zijn om echt iets te doen aan een hoog percentage mastitis, dan gaat het percentage daadwerkelijk veranderen."

Karola Colombijn, ZLTO-projectleider Grip op klauwen: "Een preventieve aanpak van de klauwgezondheid verlaagt het aantal kreupele koeien. Hoe snel dat gaat, is de vraag. Het project Grip op klauwen is een integrale adviesaanpak, die bestaat uit een inventarisatie van klauwproblemen, een gerichte advisering door klauwbekapper, dierenarts, veevoer- en LTO-adviseur en een plan van aanpak voor daadwerkelijke verbetering van de klauwgezondheid."

Voorzitter **Kees Romijn** van de LTO-vakgroep Melkveehouderij: "Ambitieuze streefwaarden zijn gewenst om doelen te realiseren en een stap verder te komen. We moeten in de praktijk eerst zien hoeveel vooruitgang daadwerkelijk mogelijk is. Als de grote groep op vrijwillige basis een eind opschuift in de goede richting, dan is op langere termijn een verplichte ondergrens denkbaar."

zo'n preventieve aanpak. Daarom startte in 2011 het project 'Grip op klauwen', een initiatief van LTO Noord, ZLTO en LLTB. Op vijftig pilotbedrijven werken melkveehouder, dierenarts, klauwverzorgers, voer- en LTO-adviseur samen om het aantal koeien met klauwproblemen in twee jaar tijd met 30 procent te verminderen. De resultaten van het project worden medio december 2013 bekendgemaakt.

Voor de registratie van klauwaandoeningen hebben CRV, de GD, agrarische bedrijfsverzorging en de Vereniging voor Rundveepedicure samen Digi-klauw opgezet. Dat is een online registratiesysteem voor klauwaandoeningen, waaraan 1.500 melkveebedrijven deelnemen, en een belangrijk instrument om ➔

'Vaste routines zijn belangrijk voor een blijvend laag celgetal'

Johnny en Ron Kleinsman wonnen in 2012 de UGCN-aanmoedigingsprijs. Ze verhuisden in 2010 van Twente naar Drenthe. Dit had veel invloed op het celgetal in de melk.

Het celgetal steeg na de verhuizing van 100.000 naar 390.000 cellen per milliliter. "Door stress bij de koeien kan het celgetal blijkbaar snel oplopen. In overleg met onze dierenarts Bernd Hietberg van Dierenartspraktijk Beilen zijn diverse maatregelen genomen om het celgetal te verlagen", vertelt Ron Kleinsman.

Bacteriologisch onderzoek wees uit dat het vooral om koegede-

bonden bacteriën ging. De oorzaak van infecties werd gezocht en de hoogcelgetalkoeien kregen een individueel plan van aanpak. Na een natte meting van de melkmachine werd het vacuüm van de machine naar beneden bijgesteld. "Dat helpt verechting van de slotgaten te voorkomen, waardoor bacteriën minder kans krijgen om de uier binnen te dringen." Na ruim een jaar was het celgetal gedaald naar 100.000 en nu ligt het op 90.000.

Kleinsman streeft naar een waarde tussen 100.000 en 150.000. "Je kunt beter zorgen dat het celgetal laag blijft want als het stijgt, duurt het

PROFIEL

Naam: Ron Kleinsman (30). Woonplaats: Zwiggelte (Dr.). Bedrijf: met vader 65 melkkoeien, 8.729 kg melk, 4,40 % vet, 3,57 % eiwit. FOTO: MARK PASVEER

lang voor je het weer onder controle hebt", weet hij uit ervaring.

Voor koeien die de gehele lactatie onder 100.000 cellen blijven, gebruikt de rundveehouder geen antibioti-

cum meer, alleen een teatsealer. Hij verhoogt de weerstand van de koeien via het rantsoen. Daarnaast is drie keer daags de ligboxen schoonmaken en instrooien erg belangrijk

voor een blijvend laag celgetal. Net als op tijd de tepelvoeringen vervangen en standaard bacteriologisch onderzoek laten uitvoeren van elk kwartier boven een celgetal van 300. Hietberg: "Door het achterhalen van oorzaken kunnen we gericht behandelen. Dat leverde vorig jaar 86 procent genezing van de hoogcelgetalkoeien op en nu zien we slechts 4 procent nieuwe mastitisevallen."

Kleinsman vindt het aantal mastitiskoeien in 2012 met 20 procent nog te hoog; dat percentage gaat echter omlaag door het direct en systematisch aanpakken van hoogcelgetaldieren.

de klauwgezondheid te verbeteren.

Educatie en onderzoek

Veehouders willen meer informatie over hoe zij de uier- en klauwgezondheid kunnen verbeteren. De belangstelling voor het Foqus Planet-programma van FrieslandCampina neemt toe. In 2012 had de workshop uiergezondheid 166 deelnemers, dit jaar meldden al 869 veehouders zich aan. De animo

Het is noodzakelijk dat klauwverzorgers aandoeningen in een vroeg stadium zien

voor de workshop klauwgezondheid was vorig jaar met 596 deelnemers hoger dan de 191 aanmeldingen dit jaar. Ook de GD en veevoeradviseurs informeren veehouders over de aanpak van mastitis en klauwproblemen. De GD werkt samen met dierenartsen en zorgt met praktijkgericht onderzoek voor oplossingen voor uier- en klauwproblemen.

Janet Beekman, Henk Dokter

Maatregelen voor minder mastitis

Onderstaande maatregelen helpen de uiergezondheid te verbeteren:

- ▶ Zorg voor een goed functionerende melkmachine, goede melktechniek en hygiëne. Laat bij twijfel een natte melkmeting uitvoeren door de GD.
- ▶ Melk met handschoenen aan en gebruik per koe een nieuw stuk papier bij het voorbehandelen.
- ▶ Dip de spenen na het melken. Speendesinfectie na elke melkbeurt is effectief om nieuwe uierinfecties te voorkomen.
- ▶ Stuur met schrale voeding op een lage melkproductie (< 12 liter per dag) bij

- droogzetten. Dat helpt om melk uitliggen, verlies van droogzetters en mastitis te voorkomen.
- ▶ Streef naar veel laagcelgetaldieren. Laat de GD bacteriologisch onderzoek doen van hoogcelgetalkwartieren, zodat u snel de juiste behandeling kunt inzetten. En controleer behandelingen op effect.
- ▶ Verlaag de tankmelkscore voor *Staphylococcus aureus*.
- ▶ Laat droogzetters alleen achterwege bij vaarzen en koeien met een laag celgetal: respectievelijk minder dan 150.000 en 50.000 cellen per milliliter.

- ▶ Verlaag de infectiedruk en zorg voor een schone en droge omgeving met goede ventilatie, schone roosters en ligboxen.
- ▶ Voer koeien die melk uitliggen af, zij zijn een besmettingsbron voor andere koeien.
- ▶ Fok op voldoende melksnelheid (> 106) en laag celgetal (< 100).
- ▶ Verhoog de weerstand van uw koeien met optimale voeding en huisvesting.
- ▶ Maak de veestapel vrij van IBR en BVD door enten. Een hogere gezondheidsstatus verlaagt ook de kans op uiergezondheidsproblemen.